
МЕТОДИКА

складання рахунку виробництва

за інституційними секторами економіки

1. Загальні положення

Система національних рахунків (СНР) - це система взаємопов'язаних показників, яка використовується для опису та аналізу економічних процесів на макrorівні.

В системі національних рахунків економічна діяльність розглядається як сукупність операцій з продуктами, доходами та фінансовими інструментами шляхом взаємодії між інституційними одиницями (секторами чи підсекторами), або в рамках самих одиниць.

Групування інституційних одиниць та операцій у національних рахунках покликані висвітлювати стан економіки відповідно до ринкових критеріїв.

Операції інституційних одиниць розподіляються між рахунками за окремими фазами економічної діяльності та напрямками її державного регулювання. За інституційними секторами економіки зараз складаються рахунки виробництва, розподілу та використання доходу, нагромадження.

Рахунок виробництва є першим у переліку рахунків поточних операцій, і методологія його побудови у значній мірі впливає на методологію усіх наступних рахунків.

При визначенні показників рахунку виробництва застосовуються Класифікація інституційних секторів економіки¹ та Класифікація видів економічної діяльності².

2. Розрахунок елементів рахунку виробництва

2.1. Зміст і структура рахунку виробництва

Рахунок виробництва відображає операції, які відносяться безпосередньо до процесу виробництва. Він складається для економіки в цілому, інституційних секторів і, при необхідності, для видів економічної діяльності. Схема рахунку виробництва для економіки в цілому з виділенням інституційних секторів наведена у додатку 1. Наявність секторів економіки за видами економічної діяльності в рахунку виробництва наведена у додатку 2.

У ресурсній частині рахунку виробництва показується випуск (виробництво) товарів та послуг. У розділі використання відображається проміжне споживання товарів та послуг і балансуюча стаття - валова додана

¹ Затверджена наказом Держкомстату України від 18.04.05 №96.

² Затверджена наказом Держкомстату України від 22.10.96 №441.

вартість (ВДВ), яка визначається як різниця між випуском і проміжним споживанням. На рівні економіки в цілому балансуючою статтею рахунку виробництва виступає валовий внутрішній продукт. При обчисленні ВВП сума валової доданої вартості секторів (видів економічної діяльності) зменшується на суму послуг фінансових посередників, яка відноситься до проміжного споживання умовної одиниці і не розподіляється за інституційними секторами (видами економічної діяльності), та збільшується на величину податків за виключенням субсидій на продукти. Додана вартість вимірюється як на валовій основі (включаючи споживання основного капіталу), так і на чистій основі (за виключенням споживання основного капіталу). Відповідно чистий внутрішній продукт (ЧВП) розраховується на основі ВВП за виключенням споживання основного капіталу.

2.2. Випуск товарів та послуг

2.2.1. Визначення

Випуск товарів та послуг визначається вартістю продукції, яка є результатом виробничої діяльності господарюючих одиниць-резидентів у звітному періоді.

До випуску включаються:

- усі товари, незалежно від їхнього використання (як товари, надані іншим одиницям, котрі їх не виробляють, так і товари вироблені для власного кінцевого споживання або нагромадження, включаючи приріст запасів матеріальних оборотних коштів у виробника);
- послуги, надані іншим інституційним одиницям, зокрема, неринкові послуги органів державного управління і некомерційних організацій;
- побутові і домашні послуги (приготування їжі, прибирання, догляд за дітьми тощо), які надаються домашнім господарствам найманою домашньою прислугою;
- умовно-обчислена вартість проживання у власному житлі.

У системі національних рахунків розрізняють два типи випуску - ринковий і неринковий.

Ринковий випуск здійснюється у секторі нефінансових корпорацій, фінансових корпорацій та секторі домашніх господарств (крім виробництва товарів та послуг для власного кінцевого використання і умовно обчисленої вартості послуг по проживанню у власному житлі).

Ринковий випуск включає:

- 1) товари і послуги, які реалізуються за економічно значущими цінами;
 - 2) товари і послуги, які обмінюються за бартером на інші товари, послуги або активи;
 - 3) товари і послуги, які надаються роботодавцями своїм робітникам як оплата праці в натуральній формі;
 - 4) товари і послуги, які виробляються одним підрозділом (закладом) і
-

поставляються іншому підрозділу (закладу) цього ж підприємства для використання у виробництві в цьому самому або в наступних періодах;

5) готову продукцію та незавершене виробництво, які надходять в запаси матеріальних оборотних коштів у виробника і призначені для ринкового використання, тобто на вказані вище цілі.

Неринковий випуск є характерним для секторів загального державного управління, некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства та сектора домашніх господарств в частині виробництва товарів і послуг для власного кінцевого використання.

Неринковий випуск включає:

1) товари і послуги, які надаються безоплатно або за цінами, що не мають економічного значення, іншим інституційним одиницям;

2) готову продукцію та незавершене виробництво, які призначені для неринкового використання і надходять у запаси матеріальних оборотних коштів у виробника;

3) товари і послуги вироблені інституційними одиницями для їхнього власного кінцевого використання, тобто кінцевого споживання або валового нагромадження основного капіталу.

Неринковий випуск оцінюється переважно за сумою поточних витрат на виробництво товарів та послуг.

Поточні витрати на виробництво включають матеріальні витрати, оплату послуг сторонніх організацій, оплату праці найманих працівників (включаючи фактичні та умовно обчислені внески роботодавців на соціальне страхування), інші податки (за виключенням субсидій) пов'язані з виробництвом, споживання основного капіталу.

Для оцінки випуску товарів та послуг за видами економічної діяльності використовуються основні ціни, тобто вартість, яку виробник отримує за одиницю товару чи послуги, за виключенням будь-яких податків на продукти і включаючи субсидії на продукти (крім субсидій на імпорт).

Ринкові ціни застосовуються для оцінки випуску товарів та послуг в цілому по економіці. Вони включають податки на продукти за виключенням субсидій на продукти.

2.2.2. Розрахунок для сектору нефінансових корпорацій

Основним джерелом для розрахунку випуску нефінансових корпорацій є показники форми № 1-підприємництво “Звіт про основні показники діяльності підприємства” (річна та коротка) по великих, середніх та малих підприємствах. Також використовуються результати розрахунків зміни запасів готової продукції і незавершеного виробництва¹, холдингового прибутку¹ та

¹ Зміна запасів готової продукції і незавершеного виробництва включається до розрахунку тільки для видів економічної діяльності, які виробляють товари (секції КВЕД А, В, С, D, F). Зміна запасів готової продукції і незавершеного виробництва інших секцій КВЕД розподіляється за вищезазначеними секціями відповідно до структури вторинних видів економічної діяльності секцій А, В, С, D, F, наявних у цих галузях.

економічної діяльності, яка безпосередньо не спостерігається².

Обчислення випуску ґрунтується на даних про обсяги реалізованої продукції, що передбачає застосування такої схеми розрахунку:

$$O_i = S_i - RSi - RSTM_i - SP_i + OU_i + D_i + \Delta FG_i + \Delta WP_i - HGFG_i - \\ - HGWP_i - TP_i + SbP_i + NOET_{(1:4)i}, \quad (1)$$

де

O_i - випуск товарів та послуг i -того виду діяльності в основних цінах;

S_i - реалізація товарів та послуг i -того виду діяльності;

RS_i - вартість перепроданих товарів та послуг у складі операційних витрат;

$RSTM_i$ - торгова націнка на перепродані товари;

SP_i - вартість продукції, виготовленої на умовах субпідряду;

OU_i - вартість продукції, виготовленої для власного використання;

D_i - вартість переробленої давальницької сировини;

ΔFG_i - зміна запасів готової продукції i -того виду діяльності за звітний період;

ΔWP_i - зміна запасів незавершеного виробництва i -того виду діяльності за звітний період;

$HGFG_i$ - холдинговий прибуток по готовій продукції i -того виду діяльності;

$HGWP_i$ - холдинговий прибуток по незавершеному виробництву i -того виду діяльності;

TP_i - податки на продукти, включені до вартості виробленої продукції i -того виду діяльності;

SbP_i - субсидії на продукти i -того виду діяльності;

$NOET_{(1:4)i}$ - обсяг виробленої продукції статистично та економічно прихованої діяльності (типи T1-T4).

2.2.3. Розрахунок для сектору фінансових корпорацій

Джерелами даних для розрахунку випуску і проміжного споживання сектору фінансових корпорацій є така звітність:

- Звіт про прибутки і збитки Національного банку України;
- Зведений звіт про прибутки і збитки банків;
- ф.№1-підприємництво (вид економічної діяльності за КВЕД 65.12.9, 65.2, 67)
- Звіт про доходи та витрати страховика.

Розрахунок випуску національного банку здійснюється в розмірі

¹ Схема розрахунку холдингового прибутку наведена у Методичних положеннях щодо складання рахунку переоцінки.

² Схема розрахунку наведена у Методологічних положеннях обчислення обсягів економіки, яка безпосередньо не спостерігається.

поточних витрат на нього, включаючи споживання основного капіталу, на підставі Звіту про прибутки і збитки НБУ. До складу випуску включаються комісійні витрати (симв. 71 цього звіту), витрати на утримання персоналу (симв. 72), адміністративні витрати (симв. 73) та частина інших операційних витрат (симв. 74 за виключенням 50% симв. 749)

Випуск послуг інших депозитних корпорацій визначається на підставі Зведеного звіту про прибутки і збитки банків України як сума комісійних доходів (симв. 61 цього звіту), інших банківських операційних доходів (визначається як 50% від різниці (симв. 639 - симв. 6397)) та умовно обчисленої вартості послуг фінансових посередників (різниці між процентними доходами (симв. 60 - симв. 605) та процентними витратами (симв. 70 - симв. 705)).

Випуск умовно обчислених послуг фінансових посередників характеризує доходи від власності, отримані фінансовими посередниками, за виключенням загальної суми сплачених ними відсотків, крім доходів від власності, отриманих фінансовими посередниками від вкладення власних коштів.

Випуск послуг інших фінансових посередників, крім страхових корпорацій та недержавних пенсійних фондів, а також допоміжних фінансових організацій здійснюється на підставі даних форми №1-підприємництво (за кодами КВЕД 65.2 та 67 відповідно) аналогічно розрахунку для нефінансових корпорацій.

Випуск послуг страхових корпорацій та недержавних пенсійних фондів здійснюється на підставі даних Звітів про доходи та витрати страховика як сума випуску зі страхування та перестрахування за такою схемою:

$$\begin{aligned} IO = IP - \Delta R + RR + INC - IB - RP + CL + RIP + OI + \\ + IPP - IPB + IPPP - IPPV + KB, \end{aligned} \quad (2)$$

де

IO - випуск по страхових компаніях;

IP - надходження від страхових платежів;

ΔR - зміна резервів незароблених премій;

RR - повернуті суми із резервів;

INC - доходи від інвестування та розміщення тимчасово вільних коштів;

IB - виплати страхових сум, страхових відшкодувань;

RP - відрахування у резерви;

CL - суми, отримані в результаті реалізації переданого страхувальником права вимоги;

RIP - повернення страхових платежів;

OI - інші доходи від послуг, пов'язаних зі страховою діяльністю;

IPP - надходження страхових платежів від перестрахування;

IPB - страхова сума, страхове відшкодування та викупні суми, сплачені за договором перестрахування;

IPPP - частка від страхової суми, страхового відшкодування та викупних

сум, сплачена перестраховиками;

IPPB - частка страхових платежів, сплачена перестраховиками;

KB - суми комісійних винагород за перестраховування.

Випуск сектору фінансових корпорацій розраховується у цінах виробників. Для його розрахунку в основних цінах необхідно виключити податки на продукти, які сплачують фінансові установи, і додати субсидії на продукти, отримані ними з бюджету.

2.2.4. Розрахунок для сектору загального державного управління

Випуск сектору загального державного управління визначається на основі Звітів про виконання державного та місцевих бюджетів, а також Звітів фондів соціального страхування як вартість послуг за рахунок коштів державного та місцевого бюджетів, фондів соціального страхування:

- індивідуального характеру, які надаються домогосподарствам (наприклад, послуги охорони здоров'я та освіти тощо);
- колективні - надані суспільству в цілому (наприклад, послуги державного управління, оборони тощо).

Для сектора загального державного управління характерним є неринковий випуск, який оцінюється за сумою витрат на:

- оплату праці найманих працівників;
- нарахування на заробітну плату;
- придбання предметів постачання й матеріалів, оплату послуг;
- видатки на відрядження;
- оплату комунальних послуг та енергоносіїв;
- дослідження й розробки, державні програми тощо.

Для визначення випуску товарів та послуг сектором загального державного управління застосовується така схема¹:

$$OG_i = FC_i + \Delta W_i + AN_i + FNEPR_i + PF_i + FSI_i + FUI_i + CFK_i \quad (3),$$

де

OG_i - випуск i -того виду діяльності сектору ЗДУ;

FC_i - поточні витрати i -того виду діяльності за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів України;

ΔW_i - приріст(зменшення) кредиторської заборгованості i -того виду діяльності;

AN_i - витрати на експлуатація житлового фонду та гуртожитків за виключенням доходів бюджетних організацій;

$FNEPR_i$ - поточні витрати Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності;

¹ Джерела інформації та порядок проведення розрахунку наведено у Методичних рекомендаціях щодо складання рахунків сектора загального державного управління за підсекторами

PFi - поточні витрати Пенсійного фонду;

FSIi - поточні витрати Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань;

FUIi - поточні витрати Фонду загальнообов'язкового державного страхування на випадок безробіття;

CFKi - споживання основного капіталу.

2.2.5. Розрахунок для сектору некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства

Випуск сектору некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства розраховується за даними статистичної форми №1-громадська організація "Звіт про діяльність громадської організації", № 1-житлофонд "Житловий фонд", а також певних експертних оцінок, які базуються на інформації з форми № 1-підприємництво "Звіт про основні показники діяльності підприємства" та даних форми № 5 "Примітки до річної фінансової звітності" про доходи (витрати) на утримання об'єктів соціально-культурних підрозділів, які знаходяться на балансі підприємства.

Некомерційні організації, що обслуговують домашні господарства (НКОДГ) здійснюють неринковий випуск, обсяг якого розраховується на основі поточних витрат, включаючи споживання основного капіталу.

По виду діяльності Операції з нерухомим майном до нього включаються витрати на утримання житла і гуртожитків, які знаходяться відомчій власності (загальнодержавній за виключенням власності бюджетних організацій) або колективній (житло - 70%, гуртожитки - у повному обсязі), не покриті доходами.

По видах діяльності Освіта, Охорона здоров'я та соціальна допомога, Відпочинок, розваги, культура та спорт до випуску включаються витрати на утримання соціально-культурних підрозділів підприємств, які визначаються за даними ф.№5 "Примітки до річної фінансової звітності" як різниця між витратами і доходами.

По виду діяльності Громадська діяльність випуск розраховується як сума поточних витрат на їх утримання та споживання основного капіталу за даними ф. №1-громадська організація.

2.2.6. Розрахунок для сектору домашніх господарств

Відповідно до концепції виробництва, прийнятій в СНР, у секторі домашніх господарств повинна бути врахована уся виробнича діяльність некорпоративних підприємств домашніх господарств, незалежно від їх організаційної форми, а також від того чи є ця діяльність юридично законною або суперечить правовим нормам. Таким чином, виробництво у секторі домашніх господарств повинно включати як законне виробництво товарів та послуг, так і приховане нелегальне виробництво підприємств сектору домашніх

господарств.

До меж сфери виробництва не включається і не відображається у складі ВВП діяльність, пов'язана з виробництвом домашніх і особистих послуг членами домашніх господарств для власного кінцевого споживання (за виключенням послуг з проживання у власному житлі і домашніх послуг, які надаються найманою домашньою прислугою).

Виробництво у секторі домашніх господарств здійснюється в рамках некорпорованих підприємств, які належать домашнім господарствам і виробляють товари і послуги як для реалізації на ринку (ринковий випуск), так і для використання в даному домашньому господарстві (випуск для власного кінцевого використання). Відповідно до цього розрізняють два види некорпоративних підприємств, які належать домашнім господарствам:

- ринкові некорпоративні підприємства;
- підприємства, які виробляють продукцію для власного кінцевого використання.

Ринкові некорпоративні підприємства створюються домашніми господарствами з метою виробництва товарів та послуг для їх продажу або натурального обміну на ринку. Вони можуть займатись будь-яким видом виробничої діяльності і мати різну кількість найманих працівників, які не обов'язково є членами даного домашнього господарства. Частина товарів цих підприємств може бути залишена для кінцевого використання членами домашнього господарства, до якого належить власник. Ці товари повинні бути включені до випуску зазначеного підприємства і, відповідно, до витрат на кінцеве споживання або валового нагромадження домашніх господарств.

Некорпоративні підприємства домашніх господарств, які виробляють продукцію для власного кінцевого використання, створюються з метою виробництва товарів та окремих видів послуг для власного кінцевого споживання або валового нагромадження основного капіталу. Такий вид виробництва є характерним для:

- нетоварних селянських та інших господарств, які виробляють і переробляють сільськогосподарську продукцію; займаються риболовлю, заготівлю продуктів лісокористування і мисливства для власного кінцевого використання;
- домашніх господарств, які здійснюють будівництво або капітальний ремонт власного житла, дач, господарських будівель власними силами;
- домашніх господарств, які виробляють інші види товарів для власного кінцевого споживання (тканини, одяг, взуття, меблі, предмети домашнього вжитку);
- домашніх господарств, які проживають у житлі, яке їм належить, і виробляють житлові послуги для власного споживання;
- домашні господарства, які мають найману прислугу.

Неринкові підприємства домашніх господарств можуть здійснювати продаж частини продукції, яка перевищує їх власні потреби, проте якщо вони здійснюють такий продаж на регулярній основі, їх варто розглядати як

ринкових виробників.

Ринковий випуск сектора домашніх господарств включає виробництво всіх товарів і послуг некорпоративними підприємствами домашніх господарств для реалізації на ринку. Він оцінюється у поточних ринкових цінах.

Випуск для власного кінцевого споживання сектора домашніх господарств включає всі товари і окремі послуги, вироблені для використання в даному домашньому господарстві. До послуг відноситься проживання у власному житлі і послуги з ведення домашнього господарства, які надані найманою прислугою. Випуск товарів і послуг для власного кінцевого використання оцінюється у поточних ринкових цінах на аналогічну ринкову продукцію.

Випуск сектору домашніх господарств включає виробництво товарів та послуг, які не враховуються за допомогою регулярних статистичних спостережень. З цією метою здійснюється розрахунок діяльності, яка безпосередньо не спостерігається¹.

Випуск домашніх господарств у сільському господарстві включає діяльність особистих селянських господарств. Розрахунок ґрунтується на використанні даних щодо обсягів виробництва рослинництва і тваринництва у натуральному виразі, які потім оцінюються в основних цінах. При цьому складаються баланси для основних продуктів, що дозволяє здійснювати ув'язку виробництва і використання сільськогосподарської продукції домашніми господарствами. Обсяг випуску розраховується на підставі даних обстеження сільськогосподарської діяльності домашніх господарств в сільській місцевості, переписів та даних погосподарського обліку.

Випуск домашніх господарств у промисловості включає виробництво товарів шляхом переробки сільськогосподарської продукції для продажу і власного кінцевого споживання (борошно, олія, консерви, вина, м'ясні і молочні продукти, оброблені хутра, шкури тощо); вартість інших сировинних товарів, які заготовляються для продажу і власного кінцевого споживання (будівельні матеріали, дрова, хмиз, гриби, ягоди тощо); інші промислові товари (одяг, взуття, меблі).

Обсяг випуску розраховується на підставі даних обстеження умов життя домогосподарств щодо виробничої діяльності, та даних ДПА щодо оподаткування фізичних осіб-підприємців.

Випуск продукції будівництва включає будівництво і ремонт житла, дач, гаражів, господарських будівель підприємствами домашніх господарств на замовлення, а також власними силами. При розрахунку використовуються дані щодо обсягів індивідуального житлового будівництва та капітального ремонту, виконаного найманими індивідуальними будівельниками. Для розрахунку обсягів робіт, виконаних власними силами, використовуються дані щодо вартості придбаних будівельних матеріалів за даними ф.№3-торг.

При розрахунку випуску послуг домашніми господарствами

¹ Джерела інформації та схема цього розрахунку визначені у Методологічних положеннях обчислення обсягів економіки, яка безпосередньо не спостерігається.

використовуються дані обстежень умов життя домашніх господарств щодо обсягу придбаних послуг у окремих громадян.

2.3. Проміжне споживання

2.3.1. Визначення

Проміжне споживання відображає вартість товарів і послуг, використаних у процесі виробництва (за винятком основних засобів, використання яких враховується як споживання основного капіталу).

Проміжне споживання включає такі елементи:

- а) матеріальні витрати;
- б) оплату послуг (включаючи витрати на відрядження в частині оплати проїзду та послуг готелів).

До складу матеріальних витрат включається вартість витрачених у виробництві: сировини і матеріалів, напівфабрикатів та комплектуючих, палива і електроенергії, будівельних матеріалів, запасних частин, тари і тарних матеріалів, інших матеріальних витрат.

Не включаються до матеріальних витрат вартість товарів, придбаних для перепродажу, та вартість покупних матеріалів (електроенергії, газу, нафтопродуктів тощо), які реалізуються без додаткової обробки на даному підприємстві.

Оплата послуг включає: послуги транспорту (вантажного і пасажирського), послуги пошти і зв'язку, діяльність у сфері інформатизації, послуги освіти тощо. Поряд з прямою оплатою фінансових послуг проміжне споживання включає оплату послуг фінансових посередників. Цей показник розглянуто у п. 2.2.3.

Товари і послуги, призначені для проміжного споживання оцінюються в цінах споживачів. Ціни споживачів включають основну ціну товари чи послуги, торгово-транспортну націнку, податки на продукти, крім ПДВ, включаючи податки на імпорт (за виключенням субсидій на продукти, у тому числі субсидій на імпорт), невідрахований ПДВ, сплачений покупцем (при його наявності (стосується сум ПДВ, сплачених по товарам (роботам, послугам), які використовуються для виробництва продукції, звільненої від сплати ПДВ відповідно до законодавства або для потреб невиробничої сфери).

Проміжне споживання товарів потрібно оцінювати за цінами, які існують на момент їх споживання в процесі виробництва, а не в момент придбання товарів. Тому здійснюється коригування обсягів проміжного споживання на зміну вартості виробничих запасів (холдинговий прибуток по виробничих запасах).

2.3.2. Розрахунок для сектору нефінансових корпорацій

Проміжне споживання сектору нефінансових корпорацій складається з вартості товарів та послуг, спожитих в межах відповідного закладу на протязі звітного періоду з метою виробництва інших товарів та послуг (за виключенням споживання основного капіталу). У складі проміжного споживання враховуються придбані товари та послуги, а також товари та послуги, надані для виробничого споживання одним закладом іншому закладу даного підприємства для виробничого використання; наприклад, спожиті у сільськогосподарському підприємстві насіння і корми. Якщо товари і послуги вироблені і спожиті в одному закладі, то їх вартість не включається до випуску і проміжного споживання. До проміжного споживання також відноситься вартість разових робіт, які виконуються особами, які не входять до штату підприємства (переклади, консультації тощо).

Застосовується така схема розрахунку проміжного споживання:

$$\begin{aligned} IC_i = & (M_i - NC_i - SP_i + SR_j/OC_j * OC_i) / (S_i - RS_i - RSTM_i - SP_i) * \\ & * (S_i - RS_i - RSTM_i - SP_i + OUI + \Delta FGI + \Delta WPI + NOET1 - 4i) + \\ & + Di - HGRMi - \Delta ICNOET4i + BT_i - PD_i + Li - LL_i; \end{aligned} \quad (4)$$

де

IC_i - проміжне споживання i -того виду діяльності;

M_i - матеріальні витрати i -того виду діяльності;

NC_i^1 - витрати, пов'язані з використанням природної сировини;

SR_j - оплата послуг сторонніх організацій j -тої галузі;

OC_j - інші операційні витрати j -тої галузі;

OC_i - інші операційні витрати i -того виду діяльності;

Di - вартість переробленої давальницької сировини у i -тому виді діяльності;

$HGRMi$ - холдинговий прибуток по виробничим запасам;

$\Delta ICNOET4i$ - коригування обсягу проміжного споживання економічно прихованої діяльності з причин викривлення звітних даних (тип T4);

BT_i - витрати на відрядження i -того виду діяльності;

PD_i - добові у складі витрат на відрядження i -того виду діяльності;

Li - орендна плата i -того виду діяльності;

LLi - орендна плата за землю i -того виду діяльності.

¹ Показник для статистично малих підприємств розраховується за питомою вагою у складі матеріальних витрат

2.3.3. Розрахунок для сектору фінансових корпорацій

У звітах про прибутки і збитки банків відображені витрати на утримання апарату управління та інші витрати. До проміжного споживання відносяться ті статті, у яких відображено оплату придбаних товарів та послуг сторонніх організацій. З урахуванням особливостей банківської діяльності не враховуються у складі поточних витрат, зокрема, у складі проміжного споживання, витрати на придбання та переоцінку фінансових інструментів, а з витрат на страхування виключаються страхові премії, оплачені банками.

Проміжне споживання Національного банку України розраховується на основі Звіту про прибутки і збитки НБУ як сума комісійних витрат (симв.71 цього звіту), витрат на обслуговування телекомунікацій (симв. 730), 85% витрат на службові відрядження (симв.731), 90% інших адміністративних витрат.

Проміжне споживання інших депозитних корпорацій розраховується на підставі Зведеного звіту про прибутки і збитки банків України і включає комісійні витрати (симв.71 цього звіту), витрати на утримання власних основних засобів та нематеріальних активів (симв.7420), витрати на утримання орендованих основних засобів та нематеріальних активів (симв.7421), 70% інших експлуатаційних та господарських витрат (симв.743), витрати на телекомунікації (симв.744) та випуск Національного банку.

До проміжного споживання інших фінансових установ відносяться матеріальні витрати на придбання товарів для здійснення поточної діяльності та витрати на роботи і послуги виробничого характеру. Вони розраховуються за даними ф. №1-підприємництво аналогічно розрахунку для сектору нефінансових корпорацій.

Проміжне споживання інших фінансових посередників, крім страхових корпорацій та недержавних пенсійних фондів, а також допоміжних фінансових організацій здійснюється на підставі даних форми №1-підприємництво (за кодами КВЕД 65.2 та 67 відповідно) аналогічно розрахунку для нефінансових корпорацій.

Проміжне споживання страхових корпорацій та недержавних пенсійних фондів визначається на основі витрат на проведення страхування за виключенням оплати праці та від'ємного випуску по перестраховуванню на підставі даних Звітів про доходи та витрати страховика.

З урахуванням специфіки діяльності страхових організацій, до складу їх проміжного споживання включаються такі спеціальні витрати:

- винагорода страховим посередникам за укладання договорів страхування;
 - оплата послуг актуаріїв, медичних установ, юристів, інкасаторів тощо;
 - оплата послуг з виготовлення страхових полісів, бланків, квитанцій та інших документів;
 - оплата консультаційних, посередницьких та інших послуг, пов'язаних з управлінням інвестиціями;
-

- оплата послуг сторонніх організацій за безготівкові розрахунки.

2.3.4. Розрахунок для сектору загального державного управління

Розрахунок проміжного споживання сектору загального державного управління здійснюється на основі Звітів про виконання державного та місцевих бюджетів, а також Звітів фондів соціального страхування за такою схемою¹:

$$ICGi = IFCi + ICANi + (FNEPRi + PFi + FSIi + FUIi) * ICGi / FCi - OTi, \quad (5)$$

де

ICGi - проміжне споживання і-того виду діяльності сектору загального державного управління;

IFCi - проміжні витрати у складі поточних витрати і-того виду діяльності за рахунок коштів Державного та місцевих бюджетів України;

ICANi - проміжні витрати на експлуатацію житлового фонду та гуртожитків бюджетних організацій,

OTi - інші податки, пов'язані з виробництвом.

2.3.5. Розрахунок для сектору некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства

По виду діяльності Операції з нерухомим майном до проміжного споживання включаються матеріальні витрати та 50% інших операційних витрат.

По видах діяльності Освіта, Охорона здоров'я та соціальна допомога, Відпочинок, розваги, культура та спорт проміжне споживання визначається за питомою вагою аналогічних видів діяльності сектору загального державного управління.

По виду діяльності Громадська діяльність розрахунок проміжного споживання здійснюється за даними ф. №1-громадська організація як сума матеріальних витрат та оплати послуг сторонніх організацій.

2.3.6. Розрахунок для сектору домашніх господарств

Проміжне споживання становить собою вартість товарів та послуг, спожитих в межах одного домашнього господарства протягом звітного періоду з метою виробництва інших товарів та послуг.

До складу проміжного споживання сектору домашніх господарств включаються товари та послуги, придбані у підприємств та інших домашніх господарств, а також товари, вироблені у домашньому господарстві і

¹ Джерела інформації та порядок проведення розрахунку наведено у Методичних рекомендаціях щодо складання рахунків сектора загального державного управління за підсекторами

використані в ньому з виробничою метою.

Витрати товарів на проміжне споживання сектора домашніх господарств включають:

- насіння, посадковий матеріал, корми, добрива;
- будівельні матеріали;
- матеріали, необхідні для поточного утримання, експлуатації і ремонту житла, господарських споруд;
- паливо, мастильні матеріали і запасні частини для поточного утримання, експлуатації і ремонту автомобілів, машин, обладнання, яке використовується з виробничою метою;
- інструменти, вимірювальні прилади, прилади, інше обладнання, яке не включається до складу основних засобів;
- паливо і енергію, які використовуються з виробничою метою;
- тканини, шкури, фурнітура, нитки, які використовуються при шитті і ремонті одягу і взуття з виробничою метою;
- постільна білизна і засоби гігієни, які надаються при здаванні в оренду житла;
- продукти харчування, використані при приготуванні їжі на продаж;
- медикаменти, медичні прилади, які не відносяться до основних фондів і використовуються у приватній медичній практиці;
- підручники, друкована продукція, папір та інші матеріали, які використовуються приватними викладачами;
- інші господарські матеріали, використані для виробничих потреб.

Витрати послуг на проміжне споживання сектора домашніх господарств включають оплату різноманітних робіт і послуг, виконаних підприємствами і приватними підприємцями для виробничих потреб домашніх господарств:

- сільськогосподарські послуги з оброблення землі, посіву, збирання врожаю;
 - окремі види будівельних робіт, виконувані на замовлення при будівництві власними силами або ремонті житла і господарських будівель;
 - послуги з ремонту автомобілів, машин і обладнання, інструмента, які використовуються для виробничих потреб;
 - оплата транспортування вантажів;
 - оплата поштових витрат і послуг зв'язку, які відносяться до виробничої діяльності;
 - плата за допоміжні фінансові послуги, які відносяться до виробничої діяльності;
 - платежі за навчання, пов'язане з виробничою діяльністю;
 - плата за зоотехнічні і ветеринарні послуги тваринам, які використовуються у виробничій діяльності;
 - орендні платежі за будівлі, приміщення, споруди, машини і обладнання, які використовуються у виробництві;
 - плата за прибирання виробничих приміщень, утилізацію виробничих відходів;
-

- платежі за юридичні послуги, рекламу, охорону.

Проміжне споживання товарів потрібно оцінювати за цінами покупців, які включають торгово-транспортну націнку і податки на продукти, які підлягають сплаті при виробництві або доведенні товару до споживача. Не включаються до складу податків і класифікуються в СНР як доходи від власності плата за використання матеріальними невикористаними активами (землею, водними об'єктами, лісовим фондом та іншими природними ресурсами).

Розрахунок проміжного споживання у сільському господарстві здійснюється по селянським господарствам на основі обстеження сільськогосподарської діяльності домашніх господарств в сільській місцевості, переписів, даних погосподарського обліку та обстеження умов життя домашніх господарств. Витрати насіння і кормів визначаються у натуральному виразі, виходячи з нормативів витрат на одиницю продукції (посівної площі, поголів'я), а потім оцінюються в основних цінах.

Проміжне споживання у промисловості визначається за його часткою у випуску малих підприємств.

Проміжне споживання у будівництві визначається виходячи з вартості використаних будівельних матеріалів і оплати окремих робіт при будівництві власними силами, а також супутніх послуг транспорту, архітекторів, юристів тощо.

Проміжне споживання при виробництві послуг розраховується за його часткою у випуску малих підприємств.

Проміжне споживання при виробництві житлових послуг (як при здаванні житла під найм, так і при проживанні у власному житлі) включає вартість матеріалів, використаних власниками для поточного ремонту та вартість поточного ремонту, виконаного будівельно-ремонтними підприємствами та індивідуальними будівельниками для власників цього житла.

2.4. Валова додана вартість/Валовий внутрішній продукт

Валова додана вартість (ВДВ) включає первинні доходи, що створюються учасниками виробництва. За інституційними секторами (видами економічної діяльності) вона розраховується як різниця між випуском та проміжним споживанням:

$$GVA_{ij} = O_{ij} - IC_{ij}, \quad (6)$$

де

GVA_{ij} - валова додана вартість і-того виду діяльності j-того інституційного сектору економіки;

O_{ij} - випуск і-того виду діяльності j-того інституційного сектору економіки в основних цінах;

IC_{ij} - проміжне споживання і-того виду діяльності j-того інституційного сектору економіки.

Валовий внутрішній продукт (ВВП) визначається як сума валових доданих вартостей за видами економічної діяльності та за інституційними секторами економіки за виключенням послуг фінансових посередників, включаючи податки на продукти за виключенням субсидій на продукти.

$$GDP = \sum GVA_{ij} - FISIM + TP - SP, \quad (7)$$

де

GDP - валовий внутрішній продукт по економіці в цілому;

FISIM - оплата послуг фінансових посередників;

TP - податки на продукти;

SP - субсидії на продукти.

До валової доданої вартості та валового внутрішнього продукту входить споживання основного капіталу. За виключенням споживання основного капіталу ці агрегати мають назву чистої доданої вартості та чистого внутрішнього продукту.

$$NVA_{ij} = GVA_{ij} - CFK_{ij}, \quad (8)$$

де

NVA_{ij} - чиста додана вартість і-того виду діяльності j-того інституційного сектору економіки;

CFK_{ij} - споживання основного капіталу і-того виду діяльності j-того інституційного сектору економіки.

$$NDP = \sum GVA_{ij} - \sum CFK_{ij}, \quad (9)$$

де

NDP - чистий внутрішній продукт.

2.5. Споживання основного капіталу

Споживання основного капіталу - це зменшення вартості основного капіталу, який використовується у виробництві протягом звітного періоду, в результаті його фізичного та морального зносу і випадкових пошкоджень.

До складу споживання основного капіталу входять:

- амортизація основних засобів та її дооцінка до рівня цін, які діють на момент здійснення операцій;

- втрати від падежу дорослої продуктивної худоби.

Не включається вартість основного капіталу, зруйнованого в результаті військових дій або виняткових подій таких як великі стихійні лиха. Розрахунок споживання основного капіталу здійснюється за видами

економічної діяльності та інституційними секторами економіки на основі даних форми №11-ОЗ “Звіт про наявність та рух основних засобів, амортизацію (знос)”. За технологічною структурою основні засоби розподіляються на будівлі і споруди та машини і обладнання, які коригуються на відповідний середньорічний індекс цін за звітний період (будівлі і споруди – на індекс цін на будівельно-монтажні роботи, машини і обладнання – на індекс цін виробників на машини і обладнання). До зносу основних засобів сільського господарства додаються втрати від падежу та загибелі дорослої продуктивної худоби (дані статистики сільського господарства).¹

2.6. Податки та субсидії на продукти

Податки на продукти – це податки, які справляються пропорційно кількості або вартості товарів і послуг. Вони сплачуються на момент їхнього виробництва, реалізації або імпорту.

До них відносяться²:

- податок на додану вартість (ПДВ) із вироблених в Україні та ввезених на її територію товарів (робіт, послуг);
- акцизний збір із вироблених в Україні та ввезених на територію України товарів;
- плата за придбання спеціального торгового патенту на здійснення торговельної діяльності та діяльності з надання побутових послуг;
- ввізне та вивізне мито;
- податок з реклами;
- єдиний податок на підприємницьку діяльність з юридичних та фізичних осіб (50%);
- збір на розвиток виноградарства, садівництва та хмелярства;
- митні збори;
- збори за послуги, пов’язані з охороною прав на інтелектуальну власність;
- відрахування від плати за транзит природного газу через територію України;
- відрахування від надходжень за транспортування нафти магістральними нафтопроводами;
- відрахування від плати за транспортування аміаку через територію України;
- надходження від збору за проведення гастрольних заходів;
- кошти, нараховані у складі ціни продажу електричної енергії, що продається виробниками на оптовому ринку України.

Субсидії на продукти - це субсидії, які надаються пропорційно кількості або вартості товарів та послуг, вироблених, реалізованих або імпортованих резидентами.

Субсидії на продукти включають³ регулярні відшкодування

¹ Джерела даних та схема розрахунку за видами економічної діяльності та інституційними секторами економіки наведені у Методиці розрахунку споживання та валового нагромадження основного капіталу.

² Перелік податків наведено за 2004 рік

³ Перелік субсидій наведено за 2004 рік

підприємствам із державного бюджету постійних збитків, які виникають в результаті того, що продажна ціна на вироблену продукцію встановлюється нижче середніх витрат виробництва. До них відносяться, наприклад, дотації із державного бюджету підприємствам промисловості, сільського господарства, житлового господарства, міського транспорту тощо;

Перелік податків та субсидій на продукти залежить від чинного законодавства і може щорічно змінюватись.

Розрахунок податків на продукти виконується з використанням даних Звітів про виконання державного та місцевих бюджетів по доходам з урахуванням зміни заборгованості по виплатам у звітному періоді порівняно з попереднім. Субсидії на продукти визначаються на основі даних про витрати бюджету. Податки і субсидії на продукти відображаються загальною сумою в цілому по економіці в цілому без розподілу за видами економічної діяльності. Чисті податки на продукти визначаються як різниця між податками та субсидіями на продукти.

3. Джерела інформації

При побудові рахунку виробництва використовуються дані державних статистичних спостережень та адміністративні дані.

Дані структурної статистики:

- форма № 1-підприємство (річна) “Звіт про основні показники діяльності підприємства” по великих, середніх та малих підприємствах.

Дані статистики сільського господарства та навколишнього середовища:

- форма № 3-лг “Звіт про заготівлю та відпуск деревини і інших лісових ресурсів”;

- форма №2-(ферм) “Основні показники господарської діяльності фермерського господарства”;

- обстеження сільськогосподарської діяльності домашніх господарств в сільській місцевості;

- форма №50-сг “Основні економічні показники роботи сільгосппідприємств”;

- “Інструментарій з розрахунку валового випуску, проміжного споживання і валової доданої вартості в сільському господарстві й мисливстві та рибному господарстві”.

Дані статистики інвестицій та будівництва:

- форма №2 інвестиції-квартальна “Звіт про капітальні інвестиції”;

- форма №1-інвестиції “Звіт про інвестиції в основний капітал (капітальні вкладення)”;

Дані статистики науки, інновацій та інформатики:

- форма №1-наука “Звіт про виконання наукових та науково-технічних робіт”.

Дані статистики послуг та соціальних програм:

- форма №1-громадська організація “Звіт про діяльність громадської організації”;

- форма № 1-житлофонд “Житловий фонд”.

Дані статистики торгівлі:

- форма № 3-торг “Звіт про продаж та запаси товарів у торговій мережі і мережі ресторанного господарства”.

Дані статистики фінансів:

- форма №1-ст “Звіт про фінансову діяльність страхової організації”;
- форма № 5 “Примітки до річної фінансової звітності” в частині доходів (витрат) на утримання об’єктів соціально-культурного призначення, які знаходяться на балансі підприємства.

Дані вибіркового статистичного обстеження умов життя домогосподарств:

- витрати на придбання продовольчих та непродовольчих товарів на ринках і у окремих громадян;

- витрати на отримання послуг у окремих громадян.

Адміністративні дані:

- звіт про виконання Державного бюджету України та бюджетів Автономної Республіки Крим, областей, м. Києва та Севастополя по відповідних кодах функціональної, програмної та економічної класифікацій;

- звітність про виконання бюджетів загальнодержавних позабюджетних фондів;

- інформація про прибутки та збитки Національного банку України та дані Зведеного звіту про прибутки та збитки банків України;

- звіт про доходи та витрати страховика Державної комісії з регулювання фінансових послуг України;

- форми № Д-1 “Звіт про ремонт і утримання автомобільних доріг” та № Д-9 “Про надходження та використання коштів на дорожнє господарство” Державної служби автомобільних доріг України;

- інформація Державної податкової адміністрації України про доходи та витрати фізичних осіб-суб’єктів підприємницької діяльності.

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Держкомстату України

від 09.12.2005 р. № 420

Додаток 1

Рахунок виробництва за інституційними секторами економіки за 2003 рік

(млн.грн.)

Використання								Ресурси						
Всього по економіці	Оплата послуг фінансових посередників	Некомерційні організації, що обслуговують домашні господарства	Домашні господарства	Сектор загального державного управління	Фінансові корпорації	Нефінансові корпорації		Нефінансові корпорації	Фінансові корпорації	Сектор загального державного управління	Домашні господарства	Некомерційні організації, що обслуговують домашні господарства	Оплата послуг фінансових посередників	Всього по економіці
							Випуск продукції	463682	14901	51663	68965	4493		603704
363487	4280	1282	31394	16500	5620	304411	Проміжне споживання							
240217	-4280	3211	37571	35163	9281	159271	Валова додана вартість							
28205							Податки на продукти			28205				28205
-1078							Субсидії на продукти (-)			-1078				-1078
267344							Валовий внутрішній продукт							
-38885		-860	-478	-6630	-653	-30264	Споживання основного капіталу							
201332	-4280	2351	37093	28533	8628	129007	Чиста додана вартість							
228459							Чистий внутрішній продукт							

Наявність секторів економіки за видами економічної діяльності

Види економічної діяльності	Інституційні сектори економіки				
	нефінансові корпорації	фінансові корпорації	сектор загального державного управління	некомерційні організації, що обслуговують домашні господарства	домашні господарства
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство	+		+		+
Рибне господарство	+				+
Добувна промисловість	+				+
Обробна промисловість	+				+
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	+				
Будівництво	+				+
Оптова і роздрібна торгівля; торгівля транспортними засобами, послуги з ремонту	+				+
Готелі та ресторани	+				+
Транспорт та зв'язок	+		+		+
Фінансова діяльність		+			+
Операції з нерухомістю, здавання під найм та послуги юридичним особам	+		+	+	+
Державне управління	+		+		
Освіта	+		+	+	+
Охорона здоров'я та соціальна допомога	+		+	+	+
Колективні, громадські та особисті послуги	+		+	+	+
Інші види економічної діяльності (послуги домашньої прислуги, екстериторіальна діяльність)	+				+

Література

1. Система национальных счетов. Комиссия Европейских сообществ, МВФ, ОЭСР, ООН, Всемирный банк, 1993. - Брюссель/Люксембург, Вашингтон, О.К., Нью-Йорк, Париж. - 1998.
2. European System of Accounts (ESA 1995). Eurostat.
3. Рекомендации по составлению счета производства. Статкомитет СНГ, Москва.- 1995.
4. Методы расчета показателей и источники информации для составления счетов СНС для сектора нефинансовых предприятий. Статкомитет СНГ, Москва.- 2001.
5. Методы расчета показателей и источники информации для составления счетов СНС для сектора финансовых учреждений. Статкомитет СНГ, Москва.- 2002.
6. Методы расчета показателей и источники информации для составления счетов СНС для сектора домашних хозяйств. Статкомитет СНГ, Москва.- 2004.
7. Методологічні рекомендації по складанню рахунку виробництва. Міністерство статистики України, Київ - 1997.
8. Методика розрахунку валового внутрішнього продукту виробничим методом. Державний комітет статистики України, Київ. - 2004.
9. Класифікація інституційних секторів економіки України. Державний комітет статистики України, Київ. - 2005.
10. Методичні положення щодо складання рахунку переоцінки. Державний комітет статистики України, Київ. - 2005.
11. Методологічних положення обчислення обсягів економіки, яка безпосередньо не спостерігається. Державний комітет статистики України, Київ. - 2004.
12. Методичних рекомендаціях щодо складання рахунків сектора загального державного управління за підсекторами. Державний комітет статистики України, Київ. - 2005.
13. Методика розрахунку споживання та валового нагромадження основного капіталу. Державний комітет статистики України, Київ. - 2005.